

Cizincem sobě i světu

Kristýna Varnušková (1. místo ve II. kategorii)

Probudil se dřív než obvykle, slunce sotva vykukovalo zpoza obzoru. Zamračil se. Ne proto, že se mu spánek vytratil dříve, než nutně musel, vyspaný byl dost, důvod byl jinde. Probudil se uprostřed snu, příběh zpřetrhal a teď jen matně slepoval útržky.

Co se mu to jen zdálo? A co ho nutí si na to vzpomenout?

Už to má! Procházel, nebo spíš proplouval dlouhým tunelem, byl celý šedomodrý a nepříjemně studený, ale nebylo možné pokračovat jiným směrem. Najednou uviděl před sebou okno, pootevřené a sálající teplý čerstvý vzduch začínajícího léta.

Hřejivý pocit naděje a touhy po svobodě, kterou měl už na dosah, se ale rychle převrátil v tíživou bezmoc. To když se přes veškerou snahu z této cesty nedokázal vymanit a okno se za ním začalo vzdalovat.

Po zádech mu proběhla husí kůže, otřepal se. Byl to ale protivný sen! Vždyť svoboda je přeci samozřejmost, nikdo ho nespoutal ani neuvěznil! Může si dělat, co chce, a jít kam chce, ne kam vede cesta.

Z přemítání jej vytrhla jeho spící žena, když se obrátila na druhý bok a přitáhla si jeho peřinu. Krásná, spokojeně spící a zranitelná. Už dlouho se neprobudil dřív než ona.

Vstal a pomalu se šoural do kuchyně. Vypadalo to tam jinak, tak nějak neútně. Je to vůbec jejich kuchyň? Vždycky tam už voní čaj, který uvaří jeho žena, a ona pak chystá snídani a zpívá si s rádiem. Dnes je řada na mně, pomyslel si. Jenže čím začít? Pustil rádio, snad aby si tu nepřipadal tak sám.

„Ty už jsi vzhůru? Co se stalo?“ přivítala ho žena, když se probudila i ona. „Ale zelený čaj přece dětem nechutná, vařím jim ovocný,“ upozornila ho ještě. Zrozpačitěl, sedl si na židli v koutě a připadal si jako někdo docela cizí, někdo, kdo sem vůbec nepatří.

Každý má nějakou svou roli, svou cestu, ale co se stane, když z ní sejde, odbočí na jinou a stane se trochu někým jiným? Zatím dostal na výběr, sedět v koutě kuchyně, nebo zajít k pekaři pro snídani. Hlavně nepřekážet, nekřížit cesty jiným!

S touto myšlenkou a vzpomínkou na dnešní sen vyrazil do práce. O něco dřív než obvykle, dnes půjde pěšky.

Zastavil se na vyvýšeném prostranství nad náměstím a zapálil si cigaretu. Chtěl získat nadhled nad lidmi, nad světem, nad sebou...

Celé město tiše vstávalo, lidé se začali rojit jako malí mravenečci, když se ranní paprsky opřou do mraveniště. Ale on nebyl jeden z nich, nespěchal, neupravoval se, nehledal dvě ponožky do páru. Stál nad nimi jako nestranný pozorovatel a přemýšlel, čím to je, že vylezl z toho mraveniště právě on. Slunce se pomalu vlévalo do ulic, všichni se probouzelí ze spánku, on ze stereotypu.

„Panu učiteli se porouchalo auto?“ podívovala se uklízečka ve vrátnici. Seděla tam snad už sto let, pořád v těch stejných teplácích a flanelové košili, poslouchala rádio a míchala kafe. A příšerně se šklebila. Nikdy jí o nic nešlo, děti neměla a jediný její cíl byl konec chodby s hadrem na smetáku. Nikdy nesměřovala jinam a asi o tom ani nepřemýšlela.

„Chtěl jsem se ráno trochu projít, vidět, jak vychází slunce...“ odvětil, ale bylo mu jasné, že mu to ta ženská nevěří, nebo ho přinejlepším nechápe. Nedivil se. Vždyť ještě včera by nechápal ani on.

Ve školní kantýně si koupil tvarohový šáteček, zdvořile poděkoval, jako v dobách, kdy si u pultu ještě stoupal na špičky, a pomalu odešel do kabinetu uvařit si čaj.

Učil dějepis a tělocvik. Je to zvláštní a dost nepraktická kombinace, ale vystihuje jeho smýšlení v mladických letech. Učit bychom se měli hlavně z vlastních chyb z minula a ve zdravém těle zdravý duch. Tehdy chtěl změnit svět, a co z toho zbylo? Svět změnil jej.

Zazvonilo. Tuhle hodinu měl dějepis v osmé třídě.

Bezmála třicetihlavá saň a každá hlava je jiná. Když zapisoval absenci, marně vzpomínal na křestní jména chybějících. Na tohle paměť nikdy moc neměl. Ale co ti, kteří ve třídě jsou? Jméno, příjmení, místo v zasedacím pořádku, nejčastější známka z dějepisů a velmi matná podoba obličeje. Co o nich ví? U kluků, které měl i na tělocvik, by snad byl schopný vypočítat pár charakterových rysů, ale děvčata zná ještě míň. Odkud všichni přišli a kam směřují?

Tahle hodina byla jiná než obvykle, víc s nimi mluvil, ptal se jich, co si myslí o nevolnictví, o povinné školní docházce, o tolerančním patentu a o vyvražďování židů. Ptal se a poslouchal, snažil se nahlédnout do jejich světa, ne jen chodit okolo.

Některými žáky byl nadšen, jiní zklamali jeho víru v mladé lidi, ale už mu nebyli cizími figurínami se jménem na cedulce. Měnili se před ním v bytosti, v lidi a on před nimi také.

Podobně pokračoval i v ostatních hodinách. Dál hledal ten správný život a do třídnice neúnavně psal „Opakování“, ač sám dobře věděl, že takhle to nejde. Učitel musí učit, jinak by neměl co opakovat a na přátelství není v osnovách místo.

Rozhodnutý, že i při normálních hodinách musí se studenty mluvit víc, odcházel odpoledne ze školy. Vždyť i všední dny mohou být zajímavé.

„Jak bylo ve škole?“ ptal se své starší dcery, když přišel domů.

„Nuda jako vždycky...“,“ odpověděla a dál žvýkala žvýkačku.

„A co máš v plánu na odpoledne? Nepodnikneme něco?“ navrhoval se zájmem.

Vykulila oči a vytáhla si sluchátka z uší. „Jako my dva?! Proč? – A vůbec, za chvíli mi začíná seriál a večer jdu ven s holkama,“ odmítla společný program. Otec pokrčil rameny, ale docela ji chápal. Najednou, po tolika letech, s ní chtěl trávit čas.

Oblékl se a vyrazil z bytu. Za půl hodiny končí jeho žena v práci, počká ji tam a udělají si hezký den.

Postával na rohu s kytkou a byl netrpělivý, jako na prvním rande. Konečně vyšla ze dveří.

„Jé, ahoj, my něco slavíme?“ ptala se překvapeně a dala mu pusku. Pořád si myslela, že každý obyčejný den musí být nudný a stejný jako ty předešlé.

„Ne, měl jsem dobrou náladu, tak jsem ti koupil kytku a chtěl bych zajít do kina nebo někam na kávu,“ vysvětlil jí své úmysly. Byl to den jako každý a ona spěchala. Vybrala si tedy kavárnu, i když by si raději udělala obyčejnou levnou kávu doma v pohodlí.

Seděli proti sobě, on se usmíval, ona nervózně míchala svou kávu a moc nemluvili. Chtěl jí vyprávět o svém snu a o všem, co dnes zažil, ale bál se, že by to nepochopila. Vždycky stála nohama pevně na zemi a málokdy zvedala hlavu ke hvězdám. Teď čekala na větu „Povýšili mě.“ nebo aspoň na přiznání nějakého prohřešku. Nedočkala se ani jednoho.

Brzy se zvedli a odešli. Ona spěchala domů, času už promarnila dost, a on, s výmluvou, že si něco zapomněl ve škole, šel hledat to, co dnes hledal celý den a nevědomky ztratil zřejmě už před lety.

Byla to víra ve svobodu? Naivní touha změnit svět v lepší, nestát se tím, kým byla většina lidí kolem, tím, kým je dnes i on? Už nemůže dělat, co opravdu chce, ale co se od něj čeká, nemůže říkat, co chce, ale co se hodí. Chtěl se vrátit, vrátit na to rozcestí, kde sešel ze své cesty a přidal se do tichého zástupu ostatních.

Vydal se na nádraží, kdysi symbol svobody a nových začátků. Sedl si na lavičku na peróně, sledoval dvě zlaté linky kolejí slévající se na obzoru v jednu a zadumaně kouřil.

Kolem projel vlak, rychlík, ani nezastavil. Kdo v něm seděl? Kam jel? A proč? Stovky lidských osudů se řítí dennodenně kolem nás a my se za nimi ani neohlédneme. Otočíme se aspoň za tím svým?

„Nemáte ještě jednu cigaretu?“ vytrhl ho ze snění mužský hlas.

„A co za to?“ ptal se a mžoural proti ostrému večernímu slunci. Stál před ním zarostlý, otrhaný muž s pirátským šátkem na hlavě a křivým úsměvem ve vráskami rozryté tváři. Co za to? Naposledy za guláš štípal dříví v hospodě, vždyť nic nemá. Pomalu se otočil a kolébatě odcházel pryč.

„Počkejte, vemte si! Ale budete mi vyprávět váš příběh. Jak jste se – sem – dostal?“ Muž se váhavě otočil, na tohle se ho moc lidí ještě neptalo, nikoho to nezajímalo a tenhle pán má kolem sebe jistě spoustu jiných, bližších a lepších lidí, se kterými si může popovídat. Nakonec si přisedl, neměl co ztratit.

„Víte, když jsem byl mladý, chtěl jsem létat. Už jako mladý kluk jsem měl rád letadla. Líbila se mi představa vznést se nahoru nad všechny lidi, nad malicherné problémy a mít svůj vlastní svět,“ vyprávěl a oči se mu leskly dávným nadšením i zklamáním.

„Na vysokou školu jsem se nedostal, tak jsem jen dál po večerech lepil modely a pouštěl je s kamarády na loukách. Ale mě nestačilo zvedat hlavu, chtěl jsem nahoru sám. Báł jsem se, že se můj sen rozplyne v realitě života, že ho zahodím nebo zapomenu... Jeden z těch kluků chodil do klubu pilotů sportovních letadel, a tak jsem se poprvé podíval mezi mraky. Nejprve s ním, později jsem lítal i sám a začal šetřit na vlastní ultralight,“ vyprávěl a pan učitel dychtivě sledoval linku podivného příběhu, který se před ním začal rozmotávat.

„Bylo to nejkrásnější období mého života, lítal jsem, šetřil na vlastní letadlo a se ženou jsme čekali první dítě. Co víc jsem si mohl přát?“ Ano, to jsou ta krásná léta, kdy člověk už trochu chápe realitu, ale ještě pořád nepřestal věřit snům, pomyslel si profesor.

„Konečně jsem měl dost, abych si sám mohl koupit ten stroj svobody. Slíbil jsem ženě, že ji na první let vezmu nahoru s sebou. Nikdy před tím neletěla a moc se těšila. Bylo to nádherné, takový klid, jen my dva, mraky, ptáci a všechno ostatní zůstalo dole pod námi. Volnost, přátelství a mír a já to vše měl v rukou... A to byla právě ta chyba. Na letadle se stala nějaká porucha, dodnes nevím, co to bylo, ale hlavní je, že já to nezvládl. Umřela mi v náručí... Budu si to vyčítat do konce života, dokud si budu pamatovat její vůni, chuť i

smích. Tehdy se mi rozplynuly všechny naděje, ona, to malé, co mělo teprve přijít, i létání. Od té doby jsem si do letadla už nesedl. Začalo hrozné období, které už asi neskončí. Několikrát jsem se zkusil zabít, ale nedokázal jsem to. Pak jsem začal pít a odtud už vede sem na nádraží krátká cesta. Jediné, čeho se ještě bojím, že až umřu, zůstanu někde dole a už nikdy se nepodívám tam do mraků za ní a za letadly...“ odmlčel se a típl druhou cigaretu.

Seděli na nádražní lavičce ještě dlouho, mluvili o životě, o snech a nejvyšších hodnotách a on zjistil, že má k tomuto muži ze dna společnosti mnohem blíže než tušil, blíže než ke kolegům, známým i ke své ženě. Byl to jediný člověk, který ho dnes dokázal pochopit.

A když jeho vyparáděná sousedka s úšklebkem nastupovala do večerního vlaku, jen se usmál. Zítra si bude půl města povídat o tom, jak pan učitel posedává na nádraží s bezdomovci, ale on bude vědět, že se nemá za co stydět, protože ač šel svou cestou, není tato cesta špatná. Jen musí být silný a zůstat s hlavou vztyčenou.

„Ty ses dočista zbláznil! Co si o nás teď lidi pomyslí?!“ hubovala ho žena, jen co otevřel dveře. Přivinul ji k sobě a chtěl ji políbit, odtáhla se.

„Jdi se, prosím tě, aspoň umýt,“ vzdychla.

Zavřel se v koupelně a sklesle si sedl na okraj vany. Po chvíli zvedl hlavu a uviděl v zrcadle svůj odraz. Kdo vlastně je? Má velký nos, mírně šedivé vlasy a pod nimi skrývá kdysi tolik posmívané odstávající uši. Ale co je pod tím, uvnitř?

Člověk jdoucí rovně, ale ne proto, že by směřoval přímo k cíli, ale proto, že jinač jej nepustí zábradlí. Dnes se ho pokusil přelézt, ale co z toho?

Stal se cizím i pro svou ženu, ale našel sebe. Co je víc?

Zítra začne zase jako obvykle a dnešek si zamkne hluboko v paměti jako neskutečnou vzpomínku. Bude si tak trochu cizí, ale bude to jednodušší, než být cizincem pro svět. Jen možná občas si půjde tajně posedět na nádraží...

Ale ještě před tím musí udělat jednu věc.

Potichu otevřel dveře dětského pokoje a zadíval se na svého nejmladšího syna. „Pěťo, ještě nespíš? Naučíš mě kreslit letadlo?“